

Læreropplegg

Jævla hetero, av Kim Torrejas

© Foto: Maria Kleppe Vihovde / Cappelen Damm

Temaer i boka:

- Mobbing og utenforskap
- Sosialt press og gruppepress
- Identitet og selvfølelse
- Vennskap og lojalitet
- Seksuell legning

FØR:

Aktiviteter:

Tankekart: La elevene lage ulike tankekart over begrepene over. Hva forbinder de med det? Hvilke følelser vekker det? Er det noen som har erfaringer med noe av dette?

Diskusjon: Snakk om *utenforskap* – hva betyr det? Har de opplevd eller sett eksempler på dette?

Forventninger til boka: Les baksideteksten høyt.

I Vrangvik er normen å være homo – alt annet er sært. Så når Ask innser at han liker jenter, snus livet hans på hodet. Nå må han gjøre alt han kan for å ikke bli skolens nye hetero, og samtidig prøve å holde på vennene sine.

Jævla hetero er en ærlig og varm historie om å finne ut hvem man er i en verden som helst vil at du skal være noen andre.

Hva tror elevene boka handler om?

Hvordan tror de karakterene reagerer på legningsendringen til Ask?

Hvilke forventninger har elevene til boka?

Hva tenker elevene om bokas tittel? Hva med omslaget? Hva kan det fortelle oss?

Tittelen på det første kapittelet er «Legenden». Hva tror elevene boka begynner med? Hva er en egentlig en legende?

I visa «[I bakvendtland](#)» av Alf Prøysen er samfunnet og skolen også motsatt av normen. Husker elevene dine denne barnesangen tro? Går det an å trekke noen koblinger mellom de to historiene?

Trygg samtale:

Det vil trolig være reelle muligheter for at lignende tematikk kan være utfordringer i nettopp deres klasse. Derfor vil det være lurt å etablere klassens samtaleregler – *hvordan kan vi snakke om vanskelige temaer på en respektfull måte?*

UNDERVEIS:

Aktiviteter

Stoppe underveis: Les utvalgte avsnitt høyt og diskuter:

Hvordan opplever hovedpersonen mobbing og utenforskap? Hvem er det som skaper utenforskapet her? Er det foreldrene? Storsamfunnet? De andre elevene? Innflytterne? Ask selv? Diskuter.

Hvordan reagerer omgivelsene på alt som endres med den nye familien?

Hva kunne de andre karakterene gjort annerledes?

Dette kan gjerne gjøres etter hvert kapittel, etter stopp-tenk-prat-prinsippet.

Perspektivbytte: La elevene skrive en kort tekst fra en annen karakters synspunkt etter hvert kapittel.

Følelseskart: Tegn en tidslinje over hovedpersonens følelser gjennom boka. Hvor er de sterkeste følelsene? Hva utløser dem? Dette kan gjerne gjøres underveis i lesingen.

ETTER:

Før lesingen hadde dere en forventningsavklaring til boka. La elevene sitte i grupper og snakke om forventningene ble innfridd. Var den som de trodde? Er de noe som var annerledes? Er de skuffet? Liker de boka? Hvorfor/hvorfor ikke? Ta det gjerne opp i plenum.

Leseforståelse - Kronologisk refleksjon over bokas innhold

Benytt gjerne følgende spørsmål i etterarbeidet med boka. Du velger selv på hvilke nivåer dere skal utføre arbeidet med spørsmålene/oppgavene/problemstillingene, enten det er individuelt, i grupper eller i plenum (IGP), alle tre eller bare to av nivåene.

Du står selvsagt også fritt til å plukke ut de oppgavene du selv tenker er mest relevante, eller legge til egne spørsmål. Kanskje elevene også ønsker å bidra her, med ting de lurte på, men som ikke finnes i denne listen.

I tillegg kan det være lurt å variere mellom skriftlige og muntlige svar. Spørsmålene er oppført mer eller mindre kronologisk i forhold til bokas handlingsforløp, med noen unntak.

- Hva var din umiddelbare reaksjon på scenen med Jonas bundet fast til flaggstanga? Setter det tonen for resten av boka, synes du? Hva slags stemning gir scenen? Kunne noe lignende skjedd i virkeligheten?
- Hvordan beskrives jentekjæresten til Jonas når de marsjerer inn i skolegården? Hva med Jonas selv?
- På hvilken måte endres Ask sin holdning til Jonas etter det som skjer med flaggstanga og volden Jonas utsettes for? Hvorfor, tror du?
- Det første lille kapittelet LEGENDEN er bokas *prolog*. Hva er en prolog?
- Hva er et «psyko-smil»?
- Byen heter Vrangvik. Hvorfor det? Kunne byen hett noe annet?
- Landet heter Kveerland. Hvorfor det?
- Byen beskrives som en skjult perle utad, men som mer eller mindre fungerer som en lukket sekt. Finnes det eksempler på slike steder i virkeligheten? Bruk gode og varierte kilder.
- Øverst på side 9 nevnes det en sangtittel. Tittelen er vridd om litt på i forhold til originalen. Hva er endret og hvorfor? Hva heter sangen egentlig, hvem synger den og hva handler den om? Gå på jakt etter andre titler på sanger, filmer eller andre ting som er endret på i boka.
- Ask og Filip har to mødre. Alle foreldre i Vrangvik er homofile par. Hvordan har de fått barna sine? Hva slags system er det for dette i boka? Hva er *Regnbueklubben*? Forklar.
- Grei ut om rollefordelingen mellom «muttern» og «mamma».
- Hvilke yrker har mødrene til Ask?
- Hva er det «muttern» tilsynelatende er mest redd for med tanke på sønnene sine? Hvorfor det, tror du?

- Hvordan reagerer «muttern» på de nye, heterofile naboene på side 11 og 12?
- Hva er en «gnager» her?
Hvorfor blir uttrykket «ganger» brukt om heterofile?
- Hva tenker du om «Gullgutt skolen» som blir beskrevet øverst på side 16?
- Hva er førsteinntrykket ditt av Lærke?
- Hva kaller de skolen sin?
- Klarer du å peke på øyeblikket da Ask først oppdager at han kanskje er heterofil?
- Hva syns du Nickis reaksjon på Lærke, første gang hun ser henne i klasserommet?
- Hva slags reaksjon får Jonas Høie når han kommer tilbake på skolen etter den dramatiske voldshendelsen?
- Hva mener Lærke med «bondsk» midt på side 26? I hvilke andre sammenhenger kan det uttrykket brukes?
- Hedvig Big. Hvem er hun? Hva slags rolle har hun i klassen og i det sosiale miljøet rundt Ask?
- Faren hennes heter Baard Bigottsen. Navnet spiller på et engelsk begrep. Hvilket?
- Når i boka endrer karakteren Hedvig seg ganske kraftig?
- På side 27 står det: «På Vrang var status alt». Er det slik på alle skoler?
- Hvilke andre marginaliserte grupper blir ramset opp på side 27?
- Ekvalhuset beskrives som ulikt på ulike steder i landet. I «hovedstaden» er de mer frie og liberale enn i «distriktene». Hvorfor det tror du?
- Hvordan opplever du at Ask utvikler seg i løpet av boka? Er det steder i historien som utpeker seg hvor du legger ekstra godt merke til det?
- Hva slags umiddelbart inntrykk får du av Nicki? Endrer hun seg i løpet av boka?
- Ekvalhuset beskrives på side 7 og 8. Hva er det? Ekval handler om å være lik, som i *equal* på engelsk. Hva skal/kan denne likheten gå på bekostning av? Hvem er det som kategoriserer og bestemmer dette?
- «Heterofobien er ikke et religionsproblem, det er et Vrangvik-problem». «Folk i Vrangvik bruker ekvalismen som unnskyldning for å være kjipe». Hva menes med det? Kan denne type tenkning overføres til virkeligheten? Hva sier de store religionene om homofili? Er det regionale holdningsulikheter? Hva med internasjonalt? Er for eksempel et kristent syn på homofili det samme overalt der det finnes kristne mennesker, eller vil det være kulturelle ulikheter som spiller inn?
- Påstand: «Når mennesker tolker religion til ytterpunktene kan det føre til ekstremisme.» Enig? Uenig? Grei ut.
- Hva tenker dere om lista til Nicki: «Vrangas Diggeste Chicks»?
- Hva betyr det å være en Don Juan?
- Hva vil det si å være *aseksuell*?
- *Følelsesløshet* kan være permanent hos noen eller så kan det være forbigående. Har du opplevd å være det noen gang? Og hva betyr det egentlig?
- Hva handler kapittelet *HEDVIGS NYE OFFER* om? Gi et raskt referat til en læringspartner.
- TV-programmet «Amour Grand Prix» er inspirert av virkelige programmer. Hvilke tror du?
- Hva er førsteinntrykket ditt av Sky? Hva slags type er han? Hvorfor kommer han på skolebesøk til Vrang og hva er budskapet hans?
- Hva syns du om homo-hetero-debatten i den timen?
- Hvordan ser du for deg skolebiblioteket?
- Hvem var Oscar Wilde og Virginia Woolf? Hvilke bøker skrev de og hvorfor er de viktige?

- Hvordan er makten i Kveerland fordelt mellom Ekval og «Statsministeren»? Syns du det virker troverdig? Finnes det eksempler på lignende maktfordeling i virkeligheten? Både nå og historisk? (Lærer: Kirke og stat, Paven vs Keiser i Roma etc.)
- Nicki uttrykker sin holdning til heterofile, på side 45 og 46. Hva tenker du om det? Tror du det er noen som tenker slik om homofile i dag?
- Hva er en ekvalleder?
- På side 47 sier Nicki at det er «damete» å bli politi. Det er kanskje litt motsatt av gjengs rolleoppfatning i virkeligheten. Finner du flere «bakvendtland»-eksempler i boka?
- Hva er *Whispr*? Er det inspirert av noe fra virkeligheten? Hva er problematisk med appen, når det gjelder personvern? Kan det overføres virkelighetene, med apper og sosiale medier? (Lærer, her er det muligheter for en lengre diskusjon, eventuelt skriftlige oppgaver til elevene).
- Har du hørt om H.C. Andersen? Han skrev *Den lille havfruen*, men også mange andre eventyr. Hvilke?
- Hva betyr det at kinn «blusser opp»?
- Hvorfor sier Ask at det bare er å «poppe champagnen»? Er han ironisk? Forklar.
- På side 55 kommer det fram at mamma Sol ble mobba på skolen. Forklar hvorfor og redegjør for hva du mener om det.
- Hele den samtale mellom muttern og Ask på side 54 – 56 etter hennes skjønn noe hun gjør for å hjelpe. Men, for Ask er det kanskje potensielt ødeleggende. Hvorfor?
- Hvem er denne Jasper Slant?
- Det er etter hvert en del sosiale medier og mobilbruk i timene på skolen. Funker det i praksis slik? Forsøk å finne fem gode argumenter FOR å bruke mobil i timene, som ikke forstyrrer for undervisningen.
- «Jonas» er på *Whispr*. Men er det ham? Nei. Let etter frampek som henter om at det er noe rart med profilen hans.
- Hva er en dekkhistorie?
- Hva er det «Jonas» foreslår for Ask?
- Hva representerer kiosken «Chillin' Shakes» for Ask? Hva gjør denne hangouten for historien?
- I scenen på side 67 og 68 viser denne Sivert seg som en klassisk bølge som går etter de som er mindre enn seg. Hva skjer og hvordan reagerte du da du leste det?
- Hvilken film skal Filip på sammen med mødrene sine?
- Frustrasjonen til Ask øker i takt med alt som skjer utover boka og hans utenforskap blir framtrekkende for ham. Noen steder kommer det veldig tydelig fram. Klarer du å finne dem?
- Ask må etter hvert holde en del hemmelig for sin beste venn Nicki. Hvorfor det? Hvordan føles det for Ask? Har du noen gang opplevd noe lignende?
- Hva tenker du om kjøpesenteret som arena for å «gjemme seg unna» med Lærke?
- Hvordan beskrives leketøysbutikken? Hvordan er varene delt inn?
- Hvorfor tenker Ask at skatebutikken er ment for «proffe skate-jenter»?
- Hvordan gikk det med gave-valget til Filip til slutt? Hva var mutterns reaksjon i bursdagen?
- Hva betyr det å være håpløst forelska?
- Hva skjer når Ask innser at Lærke ikke er heterofil? Hvordan føler han seg da?
- Hva er en sjelevenn?
- Hva betyr det å ha en identitetskrise?
- Hva mener Ask med «fase-kortet» på side 93?

- I kapittelet «Ekvalhuset» får vi servert noen absurde og dramatiske samtaler og en drastisk karakterendring hos Hedvig. Hva skjer der inne? Forklar for en læringspartner, gjerne skriftlig.
- Hvem er Hedvig for faren sin?
- Hva betyr «half-assed»?
- Selv når Nicki og Ask kranter og forsøker å lappe sammen vennskapet deres på side 103 - 106, og Nicki er redd for at Ask er lei av henne klarer ikke Ask å være ærlig om legningen sin. Hvorfor?
- Hva er mamma Sol sin forklaring på hvorfor alle må adoptere barn via Regnbueklinikken? Hvorfor mener hun at det er det mest rettferdige?
- På side 110/111 blir tanta til Ask og Filip beskrevet som familiens sorte får. Hvorfor det? Hva er et sort får?
- Hvordan tror du det føles å bli utstøtt av familien bare fordi man er den man er?
- Begrepet bifil dukker opp flere steder i boka. Hvorfor er det problematisk for Ekval-folket? Les mer om tema her: <https://foreningenfri.no/informasjon/begreper/>
- Hva syns du om denne bestefaren til Ask, «Verstefar»?
- På side 117 og 118 sprekker omsider hemmeligheten til Ask overfor Nicki. Hvorfor? Hva skjer? Hva slags virkelighet er det som raser for Ask? Hva har han misforstått?
- Etter dramatikken på brygga ringer Ask til Sky. Hvorfor?
- Ask tar turen til hovedstaden og opplever frihet hjemme hos Sky og kjæresten Ellie. Hva gjør at dette blir en god opplevelse for Ask? Hvorfor er han trygg i disse helt ukjente omgivelsene? Hva gjør at han får puste i det heterofile miljøet i storbyen?
- Hvordan blir heteroflagget beskrevet?
- Hvordan blir ekvalhuset i byen beskrevet til forskjell fra det i Vrangvik?
- Forsøk å beskrive Florina med ti adjektiv. Hvem blir hun for Ask?
- Hva er et Tarot-kort?
- På hvilke måter er «Ask 2.0» annerledes enn «Gamle-Ask»? Har det med selvtillit å gjøre, tro?
- Florina framstår som verdensvant, kul og erfaren når de skal ha sex, på side 136. Ask er på en litt annen planet. Hva skjer? Hva ender det med? Hva er forslaget til Florina?
- Når Ask omsider tar toget hjem igjen er han klar for det. Dessuten vet han at hovedstaden alltid vil være der. Hva har byen blitt for ham?
- Hva skjer når han kommer hjem? Når innser han at han har blitt lurt av Hedvig og co.
- De blir beskrevet som en flokk med ulver. Hva menes med det
- Hva forteller oss at Hedvig ikke er like tøff i trynet lenger, selv om hun «leder» an i volden mot Ask?
- Hvordan ender det? Hvem blir Ask reddet av?
- Det er mange følelser i sving på sykehusrommet i «Ræva venn». Mange har behov for å fortelle hverandre ting. Hvordan opplever du scenen?
- Hvilken video av Ask har gått viralt. Hva er innholdet i den?
- På side 150 har muttern fortsatt ikke innsett/akseptert/forstått at Ask er heterofil. Hva forteller det om hennes syn på saken? Og hvordan reagerer hun når Ask omsider sier det rett ut til henne? Ble du overrasket over reaksjonen hennes?
- Hva er det Jasper Slant vil skrive om? Hva syns du om artikkelen bakerst i boka?
- Hva er det Ask vil at artikkelen skal gjøre for ham og andre som føler seg utenfor?
- Hvordan er reaksjonene på TV og i SoMe på den virale videoen av Ask? Hvilken hashtag blir brukt i kampanjen?
- Ask føler at han har sparket opp en lukka dør. Hva mener han med det?

- Foreldrene til Lærke er støttende og positive gjennom hele boka, og det toppe seg med blomster og hyggelig hilsen etter han kommer hjem fra sykehuset. Hva mener de med at han er et «råskinn»?
- Ask sine handlinger har gjort mutterns syn på heterofile mer nyansert. På hvilke måter kommer det til uttrykk i slutten av boka?
- Hva representerer kaken her? (forsoning)
- Ask blir kjendis og «posterboy» for et mer åpent og tolerant samfunn. Finnes det eksempler på mennesker som har fått denne rollen i virkeligheten?
- Boka har en lykkelig slutt, selv om ikke all den positive oppmerksomheten varer så lenge. Men, hva sitter i? Hvilke endringer blir faktisk varige? Hva endrer seg til det bedre i Vrangvik?

Tematisk diskusjon

Etterarbeidet med boka kan også gjøres rent tematisk og overordnet, med utgangspunkt i følgende oppsett. Dette kan benyttes uavhengig av spørsmålene over, eller som supplement. Om du selv ønsker å flette spørsmålene sammen til ett «spørsmålsark» til elevene så kan det også gjøres. Om du velger det siste kan det være greit å gå igjennom spørsmålene med lupe og luke ut de som eventuelt går litt i hverandre.

Her er det mulig å gi hele klassen de samme spørsmålene, eller fordele dem gruppevis basert på undertema.

Seksualitet og identitet

Hvordan opplever Ask det å være usikker på egen seksualitet?

Hva tror dere gjør det vanskelig for noen å være åpne om hvem de liker?

Hvordan reagerer omgivelsene når noen bryter med forventninger om kjønn og seksualitet?

Hvorfor kan det være skummelt å fortelle venner eller familie at man er skeiv, eller i denne historien, hetero?

Hvilke tegn, scener, passasjer i boka viser at Ask prøver å finne ut av hvem han er?

Mobbing og språkbruk

Hvordan brukes ord som «jævla hetero» i boka — som humor, som mobbing, eller begge deler?

Hvorfor kan ord som er ment som «tull» likevel oppleves sårende?

Hvilke situasjoner i boka viser tydelig at noen blir mobbet eller plaget?

Hvordan reagerer de rundt når mobbing skjer — griper de inn eller ser de bort?

Hva kunne lærere, foreldre, venner eller andre gjort annerledes for å stoppe mobbingen?

Ekskludering og utenforskap

Hvilke situasjoner gjør at Ask eller andre føler seg utenfor?

Hvordan påvirker det Asks selvfølelse å ikke passe inn i gruppa?

Hva tror dere gjør det vanskelig for noen å inkludere andre som er «annerledes»?

Hvilke små eller store handlinger i boka viser at noen prøver å inkludere — eller ekskludere — andre?

Hvordan endrer relasjonene mellom karakterene seg gjennom historien?

Vennskap, støtte og mot

Hvem i boka viser seg å være en god støtte for Ask, og hvordan?

Hva skal til for å være en trygg venn for noen som strever med identitet eller utenforskap?

Hvordan kunne hovedpersonen fått bedre hjelp fra voksne rundt seg?

Hva lærer karakterene om seg selv og hverandre gjennom historien?

Hvilket budskap mener dere boka prøver å formidle om det å være seg selv?

Sosialt press og gruppepress

Hvilke situasjoner i boka viser at karakterene gjør noe de egentlig ikke vil, bare for å passe inn i gruppa?

Hvordan påvirker det Ask når venner, familie, lærere og andre elever forventer at han skal være på en bestemt måte?

Hva tror dere gjør det vanskelig å si imot gruppa når man kjenner at noe er feil?

Hvordan kan gruppepress bidra til at mobbing eller ekskludering fortsetter?

Hvilke valg tar Ask som viser motstand mot sosialt press, og hva koster det ham?

Alle disse spørsmålene kan benyttes i arbeidet med forberedelse til forfatterbesøket.

Flere aktiviteter

Skriveoppgave:

La elevene skrive et brev til en av karakterene i boka. Hva vil de si til dem? Har de noen råd og tips til hvordan de kan navigere seg gjennom alle de problematiske sosiale mekanismene rundt dem?

Byen Vrangvik beskrives som en skjult perle utad, men som mer eller mindre fungerer som en lukket sekt. Den har en egen sosial kodes og er annerledes og enda strengere på gjeldende normer og moral enn andre steder i landet. Mange av dem distanserer seg veldig fra for

eksempel hovedstaden, hvor «synden løper fritt». Finnes det eksempler på slike steder i virkeligheten? I Norge? I USA? Andre steder i verden? Hva med lukkede trossamfunn som har sine egne områder? På hvilke måter er slike samfunn ekskluderende? Hva med «Bygd vs. By», spiller det en rolle her? Bruk gode og varierte kilder og skriv et [essay](#) hvor du diskuterer dette.

Handlingsplan:

Hvordan kan klassen jobbe for å motvirke mobbing, klikker, baksnakking og utenforskap? Lag en konkret plan med tiltak. Bruk gjerne følgende ressurser som støtte:

<https://www.verdensdagen.no/ressurser/kort-fortalt-til-ungdomsskolen>

<https://www.mot.no/>

<https://www.reddbarna.no/skole-og-barnehage/tema/undervisning-inkludering-trygt-skolemiljo/>

Kreativ respons:

Elevene kan lage en tegneserie, dikt eller filmklipp som viser en alternativ slutt. De kan også velge seg noen av scenene i boka, gjerne med hensikt å belyse noen av de sosiale utfordringene som foregår.

Påstand til debatt:

«Det blir fort veldig kunstig å snu opp-ned på ting på denne måten.» Enig? Uenig?